

Dr. Jiří Baum, Růžena Baumová

ÚDOLÍM NILU

Z ARCHIVU CESTOVATELE 2

ÚDOLÍM NILU

Z archivu cestovatele 2

Dr. Jiří Baum

Růžena Baumová

Dr. Jiří Baum
CESTOVATEL KOKO

Cercopithecus Koko okusuje kůstku

Lidé mají vážnost a úctu k cestovatelům a slaví jejich památku psaným slovem i kamennými pomníky. To platí však jen o cestovateli-člověku; cestovatelé z říše zvířat zůstávají nepovšimnutí, i kdyby byli podnikli cesty sebe zajímavější. Abych to alespoň z malé části napravil, vyličím vám zde dobrodružnou cestu malé opičky, která se zúčastnila daleké cesty autem napříč temnou Afrikou až k Mysu Dobré Naděje.

Vlastí opičáka Koko byl jižní Sudan a jeho kolébka, obrazně řečeno, stála na bažinatém břehu Bílého Nilu, několik set kilometrů na západ od habešských hranic. Je to kraj bažin bez konce, mračen vodního ptactva, zastiňujících nebesa, a vychrtlých, dlouhých černochoů, kteří se plaví houštinami papyru sedíce obkročmo na otýpkách ambačových prutů. Evropan je bílou vranou v této zemi postižené malarií, dusným vedrem a roji kousavého hmyzu.

Historik, který bude psáti Kokův životopis, bude nucen spokojiti se jen dohady, pokud bude popisovati dobu jeho nejútlejšího mládí. Můžeme předpokládati, že obýval spolu se svými rodiči a ostatními členy tlupy koruny akací na nízkých pahorcích, které místy vroubí bažinatý břeh Bílého Nilu. Jistě, že se zúčastnil, podle zvyku všech kočkodanů, loupeživých nájezdů na políčka prosa a kukuřice domorodců a snad právě při takové příležitosti stal se zajatcem a byl odnesen dětmi, které hlídaly pole, v triumfu do vesnice. Mohu však s jistotou tvrditi, že dne 14. června 1931 byl již ve vesnici Tarakoko, protože toho dne jsem se tam s ním po prvé sešel. Tehdy seděl právě před domorodou chatrčí, která vypadala jako veliký sud uplácáný z hlíny a přikrytý slaměným kloboukem. Koko tenkrát zřejmě trpěl

duševní depresí, protože byl sám a sám, a uvítal mne, jako starého přítele. Bylo mu teprve asi čtvrt roku: nebyl větší než malé koťátko a měl huňatý, olivově hnědý kožíšek, proti kterému se nápadně odrážel obličejík, černý jako saze.

Obrátil jsem se na jeho majitele, zdali by ho prodal. Byl to domorodý obchodník, ale rozhodně odmítl peníze: „Jsi cizinec a máš ho mít – za opici si přece nenechám platit!“ Tak jsem se stal majitelem malé opičky na prahu cesty, která měla trvati půl roku. Dal jsem jí jméno Koko, které jsem upravil podle jména vesnice.

Koko a jeho cesta Jižní Afrikou

Přede mnou bylo nyní skoro dvacet tisíc kilometrů, které jsem měl ujetí autem divočinou, a první den jsem skoro litoval, že jsem si takovým způsobem ještě přidělal starost. Brzo se však ukázalo, že mé obavy byly zbytečné: v několika dnech přizpůsobil se Koko bezvadně životu cestovatele a stal se mi věrným, spolehlivým soudruhem. Nebylo třeba ho uvazovat – chodil za mnou jako psík – a když si i odskočil do korun stromů, snad aby se udržel po sportovní stránce „ve formě“, přiběhl ihned, jakmile uslyšel hrčení startéru, a elegantním skokem vyhoupl se na auto. Při jízdě seděl mi nejraději na klíně nebo vpředu, na kapotě motoru. Byl dokonalým hlídačem a jeho smysly byly zřejmě mnohem lepší než moje. Jakmile vyskočil na střechu auta, věděl jsem, že se něco děje. Někdy to byla blížící se tlupa domorodců, a jindy zas stádo žiraf nebo sloni ve stínu baobabů, ovívající se svými obrovskými ušima, které měly podobu plachet domorodých člunů.

Strávníkem byl skromným a nevybíravým: jedl to, co já a obyčejně večerel se mnou z jedné mísy. Dobou bohatých hodů byly pro něj dny, kdy se rojili termiti, „bílé mravenci“. Po setmění, když jsme rozžali petrolejovou lucernu, vířily kolem světla tisíce a tisíce velikých královen s jednotvárným chřestěním svých křehkých křídel a Koko nestačil plnit si jimi své lícni torby a brzo vypadal, jako by měl oteklé tváře. Snad nejslavnější dny měl pod horou Kenyí v kraji, který napadly miliony stěhovavých kobylek. Někdy se zdálo, že do stěn vozu bije krupobití, zatímco to byly velké kobyly, snášející se k zemi. Kokovi připadl pak důležitý úkol odstraniti ty, které se dostaly dovnitř vozu, a tohoto úkolu zhostil se znamenitě.

Cercopithecus a Ruth Lanyová poslouchají rádio

Koko nebyl velkým hrdinou. Že se zahrabával hluboko pod pokrývku, když v noci slyšel v dálce řvaní lva, neměl bych mu za zlé, ale bál se každého většího zvířete a jediný živočich, před kterým neměl respekt, byl člověk. Jednou se stalo, že jsme viděli v dálce sedět u stezky žirafu. Bylo to v kraji, kde zvěř není plachá a tak jsme se k ní rychle blížili, aniž jevila známky strachu. Koko brzy opustil svoji vyhlídku na střeše auta a rozčileným broukáním snažil se přesvědčit mě o nebezpečí, které nám hrozí. Čím více jsme se k žirafě blížili, tím více pobíhal po autu, až konečně velkým skokem zmizel kdesi vzadu. Myslil jsem, že se ukryl ve voze, ale když se žirafa konečně zvedla a